

Mens en Wereld

„Weet je wat het met jou is? Jij maakt eerst een doos en als die klaar is, dan ga je eens rondkijken of er iets is, dat erin past.“ Dat was tegen mij. Niet dat ik een beroepsdozenmaaker ben, maar het ging in het gesprek met de hoofdredacteur over mijn cursiefjes, die ik meestal zomaar uit de lucht grijp, om dan achteraf tot de ontdekking te komen, dat ik er weer eens geen passend plaatje voor heb en dat het me ook niet zal lukken om er op tijd eentje te vinden. Dan is er maar één redding: het telefoonnummer van de heer v. d. Vliet draaien en het moet hier met ere vermeld, hij heeft me nog nooit in de steek gelaten.

Zonder geluk vaart echter niemand wel, want bij het zoeken naar een onderwerp voor dit stukje zag ik deze foto in een prachtig uitgevoerde reclamefolder van een verzekeringsmaatschappij, die er in dit drukwerkje zijn ongerustheid over uitsprak, dat mijn welvaart in de toekomst misschien niet zal blijven stijgen. Zelf kan ik deze zorg niet delen, maar mijn oog viel op deze heren op de fiets anno 1933. Onze ouderwetse fietsen van vroeger, waar je 't nog op moest leren, met je vader stratenver achter je aanholland.

Dat bestaat nu niet meer, fietsen leren. Onze kinderen, gewend aan driewielers en autopedes, bestijgen op een goed moment een fietsje van een buurkind en hup, weg zijn ze, de straat uit. Dan staat er prompt bovenaan de verlanglijst voor de eerstvolgende verjaardag een fiets en die komt er dan ook vroeg of laat. Totdat ze er tegen de middelbare schoolleeftijd te groot voor zijn en dan moeten ze weer een nieuwe.

Ja, dat dacht u en dat dachten wij ook, maar dat is mis. Niets is minder waar. Voor deze fout wil ik u ernstig waarschuwen. Dan komt er namelijk geen nieuwe, maar uw oude fiets, met dat hoge rechte stuur, of, als u die al weggedaan hebt, een andere, opgeduikeld op een rommelmarkt of ergens in een schuur, als hij maar flink oud is. Het stuur lekker hoog en het zadel omgekeerd, voor strakke rokken.

Het is mal; wij hebben er in 't begin ook heel vreemd van opgekeken, maar het went wel en het is nu eenmaal op het ogenblik het einde. Wat zeg ik, het ab-so-lu-te-einde!

Dat is het voor mij trouwens ook, want ik mag nu fijn iedere dag op de nieuwe fiets, een verrukkelijk licht karretje, met zorg uitgekozen, zoals dat goede ouders past, dachten we. Wij waren namelijk niet van tevoren gewaarschuwd, ziet u.

Om zestienduizend mensen

Het woord Bihar viel in ons gezelschap voor het eerst tijdens het IHEU-congres in Oslo. Dat was dus in de zomer van 1962. Voordien zal het voor de meesten van ons wel een onbekend begrip geweest zijn, maar het is wenselijk dat het binnen korte tijd ons even bekend in de oren zal klinken als, laten we zeggen, de Noordoostpolder. Maar daar moet dan verder elke vergelijking maar mee ophouden, want Bihar is even onwolvarend als de Noordoostpolder welvarend is.

Bihar is een kleine provincie in het noorden van India, grenzend aan Nepal. De belangstelling voor Bihar werd destijds naar voren gebracht door de „Indian Radical Humanist Movement“, toen men een ontwikkelingsplan voor deze provincie aan het congres ter bestudering aanbood. Het congres gaf het plan op zijn beurt door aan het dagelijks bestuur, dat enkele maanden later zijn goedkeuring aan het project hechtte. Al spoedig, in april tijdens een persconferentie, liet dr. J. P. van Praag weten dat men, wat het Humanistisch Verbond Nederland betrof, op hulp en steun rekenen kon.

Deze hulp en steun bestaan voornamelijk uit het bijeenbrengen van f 75.000. De kosten van uitvoering van het gehele plan worden op f 135.000 geraamd en men rekent aan bijdragen uit India op ruim f 40.000, terwijl de Indiase regering een bedrag van f 20.000 heeft toegezegd.

Het project geldt voor een gebied van 37 vierkante mijl oppervlakte, waarin men 54 dorpjes hoopt te betrekken.

Uitgangspunt is: de produktie in deze streek verhogen en er de levensomstandigheden zo veel mogelijk verbeteren.

Men hoopt dit onder meer te bereiken, door de mensen vertrouwd te maken met de gedachte aan samenwerking in coöperatief verband, door hen kennis te laten maken met modernere landbouwmethodes en door de gedwongen vrije tijd van velen produktief te maken. In een land als het onze is „vrije tijd“ tot een begrip geworden, dat niet meer uit ons bestaan is weg te denken; het heeft te maken met: „zoete rust na gedane arbeid“, met welvaart, met ontspanning... In Bihar betekent vrije tijd: doelloos en hongerig rondhangen, omdat er voor velen maar te weinig werk voorhanden is. Duizenden kunnen slechts voor enkele uren per dag werk vinden!

In die 54 dorpjes hoopt men zo'n zestienduizend mensen bij het plan te betrekken.

Zestienduizend, en wie zijn zij?

3208 uit de kaste die men vroeger noemde: de onaanraakbaren;

1913 onderpachters;

4781 boeren die over een klein lapje grond beschikken;

5620 boerenarbeiders, zonder eigen grond;
93 ambachtslieden;
72 bedelaars en
33 werklozen.

Met de uitvoering van het plan zullen vijf jaar gemoeid zijn, waarvan men het eerste jaar zal gebruiken om terrein te verkennen, om de mensen voor te bereiden op dingen die komen gaan. Men zal onder meer bijeenkomsten houden met deze duizenden, die op de rand van de honger leven. Men wil met hen spreken, hen zelfvertrouwen en moed geven en de mensen ontvankelijk maken voor de gedachte aan zelfwerkzaamheid en samenwerking. De resterende vier jaar zullen gebruikt worden om die coöperatiegedachte tot werkelijkheid te brengen en de mensen inzicht te geven in modernere landbouwmethodes.

De organisatie van het project is in handen van de „Indian Radical Humanist Movement“, daarin bijgestaan door de Mukhias, de dorps-hoofden. Aan het hoofd staat Sheo Jupan Singh Sastri, een man die al jaren als sociaal werker bezig is. Een taai, volhardend en ervaren man, die de problemen van zijn land door en door kent. Hij heeft gezegd dat hij van dit ontwikkelingsplan vooral hoopt dat het ten voordele zal strekken van de allerarmsten en van de niet-grondbezitters. In dit verband heeft de oprichting van scholingscentra zijn speciale aandacht, omdat men in die centra op eenvoudige wijze ambachten wil onderwijzen, waarmee deze mensen een hap rijst zullen kunnen verdienen: mandenvlechter, schoenmaker, tapijtwever en hoefsmid.

De semi-werklozen zal men werk verschaffen door hen in te schakelen bij de aanleg van de zo nodige irrigatiekanalen en dammen, van wegen en waterreservoirs.

O ja, in het grote geheel van de internationale ontwikkelingshulp neemt het plan Bihar een zeer bescheiden plaats in. Het gaat tenslotte „maar“ om f 135.000 en om zestienduizend mensen... Maar toch...

Het Humanistisch Verbond neemt een bescheiden, maar duidelijk ingenomen plaats in in het geestelijk leven van ons land. Het ontwikkelingsplan voor Bihar zal in die provincie een bescheiden plaats innemen, maar een duidelijk omlijnd streven tot verwezenlijking willen brengen. Een humanistisch streven, want dit is „zorg om de mens“ in de praktijk brengen.

Wij vormen thans een groep van ruim 13.000 humanisten. Het plan Bihar wil 16.000 mensen bereiken.

Laten wij, als er straks op de gemeenschappen, dus op ons, op U een beroep gedaan wordt mee te helpen die f 75.000 bijeen te brengen, dit zien als een persoonlijke handreiking van één Nederlandse (naamloze) humanist aan één (naamloze) mens in Bihar! D. Rth-E.

**Uitgave van het Humanistisch Verbond – Verschijnt om de veertien dagen
19e jaargang no. 19 – 24 oktober 1964**

Kritisch allerlei

door R. de la Rie

„De kans is groot, dat in Hamburg de scholieren uit de drie hoogste klassen van de gymnasia in het vervolg een „maandsalaris“ van 160 mark zullen krijgen. De onderwijsautoriteiten die dit plan op het ogenblik bestuderen, willen op dezelfde wijze de middelbare schooljeugd stimuleren hun opleiding met het eindexamen af te ronden zonder dat daardoor hun ouders financiële offers hoeven te brengen. Alle gymnasiasten vanaf het zesde schooljaar (de gymnasiale opleiding duurt negen jaar) zullen deze tegemoetkoming krijgen, ongeacht of hun vader fabrieksdirecteur of arbeider is. Slechts vijfentwintig procent van de gymnasiasten in West-Duitsland doet eind-examen. Verreweg de meesten gaan van school voordat de negen jaar om zijn, niet alleen omdat de intelligentie te kort schiet, maar omdat zij door te gaan werken kunnen bijdragen het gezinsinkomen te vergroten. Tot nu toe krijgen alleen sociaal-zwakke gezinnen financiële ondersteuning voor studerende kinderen. In Hamburg bedraagt deze tegemoetkoming tussen de zestig en honderd mark per maand, voor gezinnen die met minder dan zevenhonderd mark per maand moeten rondkomen.”

Dat stond in Het Vrije Volk. Als we dan eens gaan vergelijken, komt het mij voor, dat zo'n 630 gulden per maand in Nederland nu niet direct een abnormaal laag inkomen genoemd kan worden. Hoeveel mensen met zo'n inkomen krijgen hier echter tussen de 54 en 91 gulden per maand extra omdat hun kinderen studeren (waaronder blijken dit bericht ook het bezoeken van een gymnasium of middelbare school wordt gerekend? En nog afgezien daarvan, kom hier eens om zo'n studietoeloon voor werkelijke studenten (het Humanistisch Verbond is een van de weinige instellingen die daar ronduit voor zijn). Nog steeds werkt men met een ouderwets systeem van renteloze voorschotten, waarom men beleefd met het petje in de hand moet vragen en die men na de studie moet terugbetalen (rekent u maar uit wat een enorme financiële druk dat betekent voor een jong gezin, dat na zo'n lange studie dan toch wel eens eindelijk mag worden gevormd). Nee, uit zo'n berichtje kan blijken, dat ze daar in Hamburg heel wat beter weten hoe je van het beschikbare intellect kunt profiteren, hoe je kunt voorkomen dat zoveel verstand ongebruikt blijft ten nadele van eigen land en volk.

Wij in Nederland doen dat anders. Wij dienen een wetsvoorstel in om de collegegelden met niet minder dan honderd procent te verhogen (van f 200 tot f 400) met het potsierlijke argument, dat de gestegen welvaart het betalen van een grotere bijdrage mogelijk maakt. Een aantal jaren geleden werd het schoolgeld voor kinderen in de leerplichtige leeftijd eindelijk afgeschaft. Dat betekende, dacht ik, de erkenning dat er een recht op onderwijs bestaat, een recht dat men zich niet hoeft te kopen. Maar zo blijkt de minister er niet over te denken. In plaats van een volgende stap te zetten op de toen ingeslagen weg, wil hij nu de barrière die het hoger onderwijs toch al voor zo grote groepen van onze bevolking ontoegankelijk maakt, nog eens een beetje verhogen. Als men dan nog weet wat de Nederlandse staat op iedere student boven dat collegegeld nog toelegt (en dan blijkt echt die particuliere bijdrage niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat), kan men zich in gemoede afvragen wat de praktische betekenis is van zo'n maatregel. De minister schijnt de klok terug te willen zetten.

Het kleuteronderwijs is ook nog steeds aan zo'n soort tolheffing onderhevig. Nu bedroeg die tol tot nog toe zegge één gulden per maand, een bedrag waar na administratie en zo vrijwel niets van overblijft en dat dus alleen als een symbool kon worden beschouwd van de benauwdheid toe te geven aan het inzicht, dat alle onderwijs principieel kosteloos behoort te zijn. Als men nu zou verwachten, dat het aantal ambtenaren dat zich bezighoudt met het registreren van al die maandelijke guldentjes, zou worden vrijgemaakt voor het verrichten van nuttiger arbeid, heeft men het mis. Want de „collegegelden“ voor het kleuteronderwijs worden, als de minister zijn zin krijgt, verhoogd tot f 2,50. Dat is niet alleen een gang van zaken, waarvoor ik principieel geen goed woord kan over hebben, het betekent ook een prijsstijging met niet minder dan 150 %, waarover ik het oordeel van onze prijsbeheersende minister van economische zaken wel eens zou willen horen.

Het woord Kentering schrijft de Nieuwe Rotterdamse Courant niet ten onrechte tussen aanhalingstekens boven een commentaar op wat De Tijd-De Maasbode schreef naar aanleiding van de woorden van drs. Roemers, voor-

zitter van het NVV in De Vakbeweging. Deze had daarin geschreven, dat het tijd werd, dat de verbodsbepalingen die in het bisschoppelijk mandement van tien jaar geleden aan de katholieken werden opgelegd, nu ook door hetzelfde gezag dat die bepalingen had uitgevaardigd, werden herroepen. Een alleszins redelijk verzoek, als men weet dat in dat mandement onder andere het lidmaatschap van het NVV aan katholieken werd verboden, een verbod dat men nu niet zo maar met wat vriendelijke woorden van lagere autoriteiten dan die het destijds uitvaardigden, kan wegwuiven. Toch vond De Tijd-De Maasbode, dat Roemers die vraag niet had moeten stellen, juist nu „een kentering over deze zaak op handen is“ (een nette manier om te zeggen, dat fatsoenlijke katholieke kringen bezig zijn dat mandement maar te vergeten). Die vraag had van katholieke organisaties moeten komen en daaraan had de voorzitter van het NVV haar moeten overlaten. Nu heb ik wel de indruk dat wij dan van eeuwigheid tot amen zouden kunnen wachten niet alleen op de gevraagde bisschoppelijke uitspraak, maar zelfs op het verzoek daarom. Er zijn namelijk wel katholieken die zo vooruitstrevend zijn, maar katholieke organisaties, daarvan is nog nooit iets gebleken. De Tijd-De Maasbode onderstreept de juistheid van ons inzicht daarin ongewild nog eens door haar bezwaar tegen het NVV, „geen vakbeweging sec“, maar een die „voor de leden merkbare relaties met het Humanistisch Verbond, de NVSH en dergelijke“ onderhoudt, allemaal verenigingen „die bij een aanpassing van het episcopale standpunt toch niet op een schijn van goedkeuring behoeven te rekenen, althans niet waar het gaat om de werfkracht die zij op katholieke NVV-leden zouden willen uitoefenen.“ Als u zich nu de ogen hebt uitgewreven, mag u toch ook niet het commentaar van de NRC missen:

„Het doet wel goed dat het r.-k. blad bij zijn lezeressen en lezers

de betekenis van de letters NVSH bekend veronderstelt (het mandement sprak nog over de Bond voor Seksuele Hervorming, waarschijnlijk opdat de dierbare gelovigen het adres niet in het telefoonboek zouden kunnen vinden. dlr) (...). Maar afgezien hiervan: wat is het eigenlijk voor onzin te spreken van „het Humanistisch Verbond, de NVSH en „dergelijke“? Wat zijn die „dergelijke“? En wat zijn „voor de leden merkbare relaties“? Met het Humanistisch Verbond onderhoudt het NVV net zo veel of net zo weinig relaties als b.v. met de N.-h. kerk, „althans waar het gaat om de werfkracht“ die deze op r.-k. NVV-leden zou willen uitoefenen. De werfkracht die het Humanistisch Verbond op rooms-katholieken – al of niet leden van het NVV – wil uitoefenen, is in beginsel en in feite nihil, want dat verbond werft niet onder gelovigen. En de NVSH heeft er het NVV niet voor nodig om wie dan ook te bereiken.”

Als we nu bedenken, dat De Tijd-De Maasbode niet een of ander provincieblaadje, maar een van de belangrijkste katholieke bladen is, is het constateren van zoveel – laten we vriendelijkshalve zeggen – onbegrip en onwetendheid zelfs daar, nu niet direct bemoedigend, als we het hebben over die „kentering“ in het katholieke denken.

Tenslotte bereikten mij van enkele kanten knipsels over een 'nieuwe mode voor nonnen', naar aanleiding van het feit dat de Sisters of Charity of Saint Vincent de Paul in Engeland (voor het eerst sinds 1633!) en de Dienstmaagden van Jezus Christus in ons eigen Limburg, een wat praktischer kleding gaan aantrekken, de laatste zelfs een tweedelig habijt, bestaande uit rok en blouse. Maar ik vraag u: wat is er tegen? Men kan nu wel schamper over 'mode' spreken, maar men kan er ook (eindelijk) een stukje vernieuwing in zien. Misschien gaan ze op den duur nog wel trouwen ook, dat lijkt me heel gezond.

Zo elk mens

Zo elke mens als deze mens, als ik,
die liefde tekent op een eeuwigdurende kalender
en daarop telt de dagen dat hij mens was
dat hij bestond als een bewoonde huid
waarop de adem stralende verhalen schreef voor later

Dagen, dat alle mensen – ook de slechtste –
ogen hadden, zeggen konden: zie mij,
zie mij, dit ben ik: kiem en kruid, een jong
voorjaar in een oud land van belofte
en dat zij konden ruisen als een boomkruin.

Dagen, dat alle mensen luisterden naar wat
binnen hun diepste vliezen toch hun opdracht was:
geboren worden, vuur maken, het wiel uitvinden,
goden verzinnen en de taal ontdekken
waarin de woorden mens en liefde synoniem zijn.

Ellen Warmond

(uit: Dichtersomnibus, 1964, een uitgave van Esso Nederland N.V., niet in de handel)

De 13e Pugwashconferentie

VREES EN HOOP

inzake kernbewapening en ontwapening

De internationale Pugwash-conferenties – waarvan de eerste in 1957, na een oproep van Bertrand Russell en Albert Einstein in 1955, in het Canadese plaatsje Pugwash werd gehouden – vormen het trefpunt van geleerden van Oost en West en de niet-gebonden landen met het doel in gezamenlijk overleg te zien wat gedaan kan worden om de internationale spanning te verminderen en een – alles vernietigende – derde wereldoorlog te voorkomen. Natuurwetenschappelijke onderzoekers, maar ook een groeiend aantal specialisten op het gebied van politieke wetenschappen, geschiedenis, internationaal recht en b.v. sociologie, tasten in openhartige en steeds meer gedetailleerde besprekingen de mogelijkheden af die leiden in de richting van wederzijdse ontwapening met deugdelijke controle.

Hun grootste kracht schuilt in het feit dat de conferenties beschouwd worden als besprekingen tussen individuele geleerden, die alleen op eigen verantwoordelijkheid spreken en niet de vertegenwoordigers zijn van enige natie of enige groep. De discussies zijn die van wetenschappelijke onderzoekers, die uit hoofde van hun vak gewend zijn aan een zakelijke aanpak van de problematiek.

De Pugwashbeweging is géén politieke presiegroep. Zij beschikt „slechts” over het gezag van haar kennis en haar uiterste objectiviteit. Uit een dozijn grote internationale conferenties – die achtereenvolgens in alle delen van de wereld plaats vonden – resulteerden reeds vele concrete voorstellen. Verslagen van de vertrouwelijke besprekingen worden aan de regeringen van beide „blokken” toegezonden, terwijl reeds verscheidene voorstellen in het politieke ontwapeningsoverleg werden overgenomen. Langzamerhand wint Pugwash het vertrouwen van leidende politici in Oost en West.

Zo waren op de dertiende Pugwashconferentie, die van 13 tot 19 september j.l. te Karlovy Vary (Karlsbad) in Tsjechoslowakije werd gehouden, officiële waarnemers van de V.N. en de UNESCO aanwezig, o.a. dr. R. Bunche, en een waarnemer van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken. De aanwezige Nederlandse geleerden waren prof. dr. H. A. Tolhoek (voorzitter van het Ned. Pugwash-Komitee) en prof. mr. B. V. A. Röling (oprichter van het Polomologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Groningen).

Onmiddellijke stappen tot ontwapening

In het slotcommuniqué van deze conferentie, waaraan 86 geleerden uit negentien landen deel namen, vinden we veel terug van wat reeds in de „Open Brief” (zie de beschouwing hierover in Mens en Wereld van 28 maart jl.) van het Nederlands Pugwash-Komitee aan de Nederlandse regering ter sprake kwam. Zo zegt het communiqué:

1. dat het waardevol zou zijn indien de vroegere bezettende mogendheden (en West-Duitsland zelf) de bestaande grenzen van Duitsland zouden erkennen en garanderen;
2. en bepleit een niet-aanvalsverdrag tussen

„(Ethisch Humanisme) poogt een scheppend, en niet een vernietigend, gebruik te maken van de wetenschap. Het bepleit een wereldwijde aanwending van wetenschappelijke methoden met betrekking tot de vraagstukken van menselijk welzijn. Humanisten geloven dat de verschrikkelijke problemen, waarvoor de mensheid zich in deze eeuw van overgang ziet gesteld, kunnen worden opgelost.”

(Uit het tweede punt van de IHEU-verklaring van 26 aug. 1952).

de NAVO-landen en de landen van het Warschaupact, waarbij West-Berlijn en zijn toegangswegen gerespecteerd moeten worden; dit alles in afwachting van een definitieve overeenkomst;

3. alsmede het bevriezen van de kernwapens in Centraal Europa, in een gebied aan beide zijden van de demarcatielijn, omdat dit zou helpen het terugbrengen en tenslotte geheel verwijderen van nucleaire wapens in Europa te bevorderen.

Geen verdere verspreiding van atoomwapens

Drie jaar geleden nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een resolutie aan, waarin wordt gepleit voor het sluiten van een verdrag dat een verdere verspreiding van kernwapens moet verhinderen. Een dergelijke overeenkomst kwam tot nu toe niet tot stand. De conferentie te Karlovy Vary heeft zich in dit verband intens bezig gehouden met de NAVO-plannen tot het instellen van een multilaterale kernmacht (een polarisoppervlaktevloot met NAVO-bemannings, onder Amerikaans veto). In de conferentie werden zowel de vóór- als tegenargumenten besproken. De Pugwashgeleerden zagen met betrekking tot de multilaterale kernvloot een terrein, waar kansen zijn voor velerlei politieke speculaties en manoeuvres, die het reële gevaar van een mogelijke ontwikkeling van multilaterale kernmacht via Europese atoommacht naar het ontstaan van een onafhankelijke kernmacht in Centraal Europa (West-Duitsland) wel eens zou kunnen voorbijzien. Mede op grond van deze mogelijkheid *wezen de deelnemers aan de conferentie de multilaterale kernmacht unaniem af, evenals de bestaande tendentie voor het vormen van een gezamenlijke Europese atoomstrijdmacht.*

Het communiqué stelt het zo: „Regeringen, die betrokken zijn bij de instelling van een NATO-multilaterale kernmacht, moeten dit plan onverwijld opgeven. Het draagt niets bij tot de militaire veiligheid, terwijl het de politieke spanning en het gevaar van verdere verspreiding van het nucleaire wapen doet toenemen.”

Bovendien acht de Pugwashconferentie een aantal wederzijdse maatregelen wenselijk, zoals die, welke ervoor moeten zorgen dat de kernmogendheden geen nucleaire wapens, alsmede het benodigde materiaal daarvoor, overdragen aan landen die geen kernwapens bezitten, noch deze helpen bij de ontwikkeling ervan, waarbij eveneens voorkomen moet worden dat hun wetenschappelijke onderzoekers andere naties zouden bijstaan bij het ontwikkelen van wapens voor massale vernietiging. Voorts moet er internationale controle zijn op het overbrengen van splijtbaar materiaal voor vredesdoeleinden van het ene land naar het andere.

Het gedeeltelijk kernstopverdrag moet naar de mening van de Pugwashgeleerden onmiddellijk worden uitgebreid tot ook de ondergrondse proeven, terwijl de verdere produktie van splijtbaar materiaal voor wapengebruik moet worden stopgezet.

Collectieve veiligheid

Behalve deze onmiddellijke maatregelen, die tot ontspanning en ontwapening kunnen leiden, heeft de conferentie van Karlovy Vary zich eveneens bezig gehouden met die mogelijkheden, welke meer tijd behoeven.

Zo zijn er een aantal gebieden, waarvan het mogelijk zou zijn deze tot atoombomvrije zones te maken. Het communiqué noemt Scandinavië, de Balkan, Afrika, Latijns Amerika, het Midden Oosten en Z.O.-Azië annex Australië m.i.v. Indonesië.

Vooraf in Centraal Europa is het noodzakelijk het risico van een verrassingsaanval te verkleinen, b.v. door het instellen van gedemilitariseerde stroken aan weerszijden van de lijn die de strijdkrachten van NATO en Warschaulanden van elkaar scheiden. Tegelijkertijd zouden overeenkomsten moeten worden gesloten aangaande de methoden waarop overtredingen kunnen worden opgespoord en afspraken betreffende de sterkte en de aard van de grenspolitiemachten en die, welke vermindering van het aantal strategische bommenwerpers beogen.

Er zal een studiegroep worden ingesteld om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid voor een inspectieschema voor biologische wapens. Men denkt aan een proefinspectie-orgaan, dat voorlopig beperkt zal blijven tot een kleine groep van representatieve middeneuropese landen uit de beide „blokken” en de niet-gebonden naties.

Wat betreft de collectieve veiligheid in de wereld richten de aanbevelingen van Pugwash zich vooral op een versterking van de doeltreffendheid van het bestaande vredesapparaat van de United Nations. Hoewel militaire maatregelen door de V.N. een laatste redmiddel behoren te zijn, pleit de conferentie – in afwachting van de oprichting van een blijvende V.N.-strijdmacht – voor speciaal geoefende contingents in verschillende landen, met daarenboven „stand-by”-politie-eenheden, die beide speciaal getraind zouden moeten zijn om situaties, waarmee de V.N. herhaaldelijk te maken hebben, het hoofd te kunnen bieden.

De mogelijkheid werd overwogen om de UNO hiertoe te voorzien van een vaste bron van inkomsten, zoals b.v. een heffing op de leden-staten, in overeenstemming met hun militaire budgets, een tantième op mijnbouwrechten onder de zeebodem, een belasting op het gebruik van communicatiesatellieten of zelfs een kleine heffing op de internationale handel.

De conferentie is van mening dat de zaak van de collectieve veiligheid zeer wel gediend zou zijn door het gebruik van geweld door welke natie dan ook te verbieden t.o.v. de territoriale onschendbaarheid van een andere, met uitzondering van zelfverdediging en collectieve actie onder de bepalingen van het U.N.-Charter. Het recht van zelfbeschikking in zaken van binnenlandse aard mag door zulk een verbod niet worden aangetast, terwijl men het ogenblik gekomen acht om maatregelen te nemen om de UNO-resolutie inzake het beëindigen van koloniale verhoudingen ten uitvoer te brengen. In een werkelijk vredelievende samenleving zullen geschilpunten als rassenongelijkheid en economische verschillen tussen naties en volken moeten worden opgelost. Een blijvend controleorgaan op het punt van ontwapening zal nodig zijn in een ontwapende wereld.

De verantwoordelijkheid van de wetenschap

Hoewel ontwapening altijd het voornaamste onderwerp van gesprek op de Pugwashconferenties is geweest, werd ook steeds de wederzijdse beïnvloeding erkend van enerzijds ontwapening en anderzijds internationale samenwerking. Internationale samenwerking kan het vertrouwen tussen de naties doen toenemen en aldus algehele ontwapening vergemakkelijken. Daartoe worden enkele maatregelen in overweging ge-

MENS EN MUZIEK

Zijn onze kinderen muzikaal?

Het heeft soms iets weg van het roemruchte „Badmeester, ben ik al bruin?...” als een vader of moeder reeds tijdens het aanmelden van een kind aan de muziekleraar vraagt: „Zou m'n kind muzikaal zijn?” Al gauw wordt daar dan vergoelijkend aan toegevoegd: „Maar hij hoeft het podium niet op, hoor!”

Tja, „Is mijn kind muzikaal?”, toch een logische vraag, hoe vroegtijdig ook gesteld. Want, indien een kind wél muzikaal is, dan is het toch van groot belang voor de uitgroei van zijn persoonlijkheid dat daarmee bij de opvoeding al zo jong mogelijk terdege rekening wordt gehouden. Immers, tegenwoordig wint steeds duidelijker de gedachte veld, dat we onze kinderen niet alleen maar moeten „klaarstomen” voor de jacht-op-geld... Nee, we geven hun liefst ook een ander soort inspiratie mee: zelfkennis, respect voor de medemens, innerlijk evenwicht en gevoel voor kunst.

Van dit laatste, de artistieke sector dus, is het muzikale element wel het meest problematische. Want neem nu eens tekenen. Wel, je ziet al heel gauw of uit het kleutergekrabbel iets eigens, iets creatiefs valt op te maken, of de gekozen kleurcombinaties op gevoel voor sfeer wijzen. En boetseren, een al met zandtaartjes-maken beginnende activiteit die zich later misschien op hout en steen zal uitleven, laat evenmin veel raadsels over omtrent de vraag of het met-de-handen-bezig-zijn van ons kind enige artistieke zin heeft.

Kom, kom – op het muzikale vlak is het toch ook niet zo raadselachtig, want je hoort toch zonder meer of een kind leuk en zuiver zingt, zo zult u mij tegenwerpen. Nee, vaders, moeders, en alle andere kindervrienden, zo eenvoudig „zit” dat niet. Dat begreep ook de in 1943 overleden pianist en muziekpedagoog Jan Keyzer, die al in 1940 een grappig boekje schreef: „Zijn onze kinderen muzikaal?” – Handleiding voor het onderzoek naar de muzikale aanleg voor ouders, muziekleraren en onderwijzers.

Tijdens het aanmeldingsgesprek met de ouders van zijn muziek-lieverdje is Jan Keyzer al een soort pedagogische Sherlock Holmes door van alles te vragen over het „muzikale nest” waar zijn leerlingetje uit stamt: Bespeelt u zelf een instrument?... Zijn er musici in de familie?... Wie was meer muzikaal, uw vader of uw moeder?... Dan richt hij zich tot het kind en begint, met het meegebrachte instrument, de menselijke stem, via het laten zingen. Daaruit kun je horen of de muziek *doel* is (dan

valt de nadruk op de melodie) of *middel* (dan is het woord het belangrijkste), zo meent Keyzer.

Maar dat is nog slechts het begin van zijn muzikale peiling, want nadat hij het kind enkele lievelingsliedjes liet zingen gaat hij er allerlei tests mee uitvoeren. Zo staat het kind met de rug naar de piano, terwijl Keyzer op verschillende toonhoogten enkele toetsen aanslaat – het „proefkonijntje” moet daarna proberen deze toetsen te vinden, waardoor het zijn gehoor voor hoog en laag in de muziek toont.

Een geschiktheid om melodieën te onthouden (het zg. melodische geheugen) verradt zich, als een op de piano voorgespeelde melodie (desnoods) met één vinger kan worden nagespeeld. Gevoel voor maat komt aan bod bij het beantwoorden van de vraag: „Is dat een walsje of een mars,” na het voorspelen van een desbetreffend muziekje. En het bewustzijn voor muzikale samenhang krijgt z'n kans door te laten zeggen van welke twee voorgespeelde melodietjes het ene het vraag-melodietje en het andere het antwoord-melodietje is.

Ook bij gevorderde muziekleerlingen blijft Keyzer regelmatig de ontwikkeling der muzikaliteit onderzoeken door het nemen van muziekpsychologische proeven en door het laten uitspreken en uitschrijven van wat er gevoeld en beleefd wordt bij het luisteren naar muziek. Muzikale oorkleppen draagt Keyzer, waar het over jazz gaat: „Gemene jazz-deunen zullen wij verre houden van de aan onze zorg toevertrouwde pupillen”.

Maar zijn tests blijven toch ingenieuze troeven om de relatie tussen de jonge mens en de muziek zo vroegtijdig mogelijk vast te stellen. „Er zijn tal van ouders, die hun kinderen instrumentaal onderwijs laten geven. Maar hoe kan daarmee een goed begin worden gemaakt, als zij niet eerst een beeld bezitten van de muzikale aanleg van hun kind?”, dat is het kernprobleem waarvoor Keyzer met zijn boekje (uitgegeven bij Brusse N.V. – ik hoop maar dat het nog eens wordt herdrukt) een diep begrip toont.

Daarmee geeft hij tevens een aanwijzing voor het mislukken der muzikale opvoeding, voor zover dat kan liggen aan gebrek aan daadwerkelijke belangstelling van de kant der ouders. Daardoor bleven al heel wat niet-onbegaafde muziekkinderen muzikaal toch in de kou staan. Muzikaal meedoen met het kind, ook bij het ontdekken van een al of niet aanwezig-zijn van muzikale aanleg, moedigt het kind aan om het verbond tussen mens en muziek ook in zijn toekomst een rol te laten spelen.

Leo Hoost

(slot van pagina 3)

geven die de internationale banden tussen wetenschapsmensen verstevigen en internationale samenwerking op allerlei gebied kunnen bevorderen. Zo noemt het communiqué: verbeterde mogelijkheden voor internationale uitwisseling van wetenschappelijke onderzoekers, het zonder uitstel oprichten van een Wereldgezondheid Onderzoek Centrum (World Health Research Centre) voor de bestudering van belangrijke medische wereldproblemen, terwijl er stappen dienen te worden ondernomen om te komen tot een gecoördineerd en gezamenlijk systeem voor wetenschappelijke informatie en methoden.

De merkwaardige vorderingen, die reeds op het gebied van internationale wetenschappelijke samenwerking zijn gemaakt (b.v. inzake het ruimte-onderzoek) werden nog eens in ogenschouw genomen. Zulk een vorm van samen-

werking wordt warm aanbevolen evenals de deelname aan het Internationaal Biologisch Programma, dat juist is gestart onder de auspiciën van de I.C.S.U.

Tot slot werd het voorstel van de Zweedse regering om te komen tot oprichting en instandhouding van een orgaan voor vredesonderzoek warm toegejuicht.

Het is duidelijk dat Pugwash met zijn grote internationale conferenties, kleinere studiegroepen (die een diepgaander studie maken van bepaalde detailproblemen) en nationale comité's een begrip is geworden, dat als een positieve bijdrage tot de vrede uit onze moderne wereld niet meer kan worden weggedacht; dat zijn voorlichtende taak aan regeringen, politieke partijen en de publieke opinie niet meer gemist kan worden.

T. W. de Boer

Het nationaal - socialisme praktisch christendom?

Een zaak waar wij als humanisten misschien buiten staan, maar die ons toch wel bezig houdt, omdat de zuiverheid van het geestelijk leven in een grote andersdenkende bevolkingsgroep ons wel ter harte gaat. Ik doel op de benoeming van Jac. ter Haar, oud-NSB'er en zelfs oud-SS'er, tot kerkvisitator van de Nederlands-hervormde kerk in Drente, en het feit dat hij in deze functie (vergelijkbaar met die van een bisschop bij de katholieken) gehandhaafd blijft, hoewel zijn antecedenten bekend zijn.

Dat dat in strijd lijkt met de eigen hervormde kerkorde (art. 16 van ord. 1 luidt: „Tot het dragen van ambten en het vervullen van bedieningen kunnen alleen worden geroepen lidmaten der Kerk, die onberispelijk zijn in belijdenis en wandel” en het „wandelen” in de SS moet toch ook de hervormden wel verre van onberispelijk voorkomen), is een zaak van de hervormde kerk zelf. Dat men echter het feit dat men niets tegen deze functionaris onderneemt, goedpraat met aantoonbaar onjuiste argumenten, is een vorm van onzindelijk denken, die ons ook als buitenstaanders bezighoudt. Men doet het namelijk voorkomen, alsof Ter Haar een soort bekeerde zondaar zou zijn, teruggekomen van de dwalingen zijns weegs.

Hoe onjuist die stelling wel is, kunt u nalezien in een boekje dat ds. H. van Lunzen in Odoorn gepubliceerd heeft en waarin uitspraken van de betrokkene voorkomen als: „Het nationaal-socialisme stond voor mij gelijk met praktisch christendom” (op de zitting van het Bijzonder Gerechtshof te Assen, 14 oktober 1948) en: „Er heeft me een panorama van een Verenigd Europa voor ogen gestaan. Later, toen ik hoorde van alle gruwelen, en toen ik in eigen gelederen teleurstelling ondervond, zijn er zwarte vlekken in het panorama gekomen” (idem. Zwarte vlekken in zijn „idealisme” waren dus de concentratiekampen, de gaskamers, de folteringen, zwarte vlekken slechts in een overigens ongeschonden panorama van één groot nazi-Europa). Van berouw is maar dan ook nergens iets gebleken, integendeel, alleen van een goedpraten van eigen liederlijke activiteiten.

Jac. ter Haar heeft voor en in de oorlog de boeren in Drente een rad voor ogen proberen te draaien door in het Agrarisch Nieuwsblad een dagelijkse, stiekeme propaganda te voeren voor nationaal-socialistische denkbeelden. Hoe ver hij daarin ging, kunt u lezen in de brochure van ds. Van Lunzen, waarin diens artikelen van vijftien jaar geleden in de Meppeler Courant zijn gepubliceerd. Als men die brochure leest, wordt men zich bewust, dat het hier niet gaat om een plaatselijke rel, maar om het handhaven van iemand die niet minder erg dan Max Blokzijl een vijand van ons volk is geweest, in een vertrouwenspositie die het geestelijk leven van een belangrijk deel van de Drentse bevolking alleen maar kan schaden.

De wereldlijke overheid heeft Ter Haar zodanig gestraft, dat hij voor het leven ontzet is uit de kiesrechten, terwijl hem bovendien het recht van publikatie is ontnomen en hij dus in geen enkel blad meer mag schrijven. Als u leest wat hij zoal geschreven heeft, lijkt dat wel een erg milde straf. Het is mij onbegrijpelijk hoe de hervormde kerk zo'n man kan kiezen in zo'n positie; zij kan daardoor niet anders dan haar zelfrespect en het respect van anderen verliezen.

Het komt mij voor, dat ds. Van Lunzen alle steun behoeft in zijn strijd om de feiten aan het licht te brengen. Het is een éénpersoonsoorlog, schandelijk genoeg, maar u kunt hem helpen door de brochure „Dit speelde zich 25 jaar geleden af in Drenthe” te bestellen bij ds. H. van Lunzen te Odoorn. Zijn gironummer is 843000, de prijs is f 2,50.

dI.R.

AFSCHEID VAN HET CRISTENDOM

Dat wij humanisten ons ook wel „buitenkerkelijken” noemen, duidt op een relatie tot het christendom, die velen, ook onszelf, stof biedt tot overdenking. Waarom zijn wij buitenkerkelijk? Omdat wij er de voorkeur aan geven de vragen van leven en wereld te zien in het licht van wijsgerige bezinning en wetenschappelijk onderzoek en niet in de emotionele sfeer van een met oosterse belletrie omgeven messiasgeloof. Ik meen dat wij anno 1964 kunnen volstaan met dit in alle rust te constateren en dat weinigen van ons er nog behoefte aan hebben in dit stadium van het Westeuropese denken de grondwaarheden van het christendom in een geest van strijdvaardigheid tegemoet te treden. Ten overstaan van simpele zielen, die nog wel kunnen geloven in maagdelijke bevallingen, het opwekken van doden, het bezweren van woedende elementen, het vermogen om over het water te wandelen, enz. is zulk een verantwoording zonder nut. De intelligente christen van onze tijd, hetzij vrij- of rechtzinnig, gelooft in de historiciteit van die vrome legenden evenmin als u en ik. Hij durft het tegenover zichzelf en anderen alleen niet te bekennen, terwille van de zekerheid die kerk en bijbel pretenderen te bezitten en die hij als onmisbare basis van zijn geestelijk leven beschouwt. Het bezit van „eeuwige waarheden” is dan ook geen kleinigheid en lijkt wel een offer waard. Naar onze smaak echter niet het offer van de vrijheid die gebondenheid is aan zichzelf en die naar wij menen een voorwaarde is voor het verwerven van een redelijk gefundeerd levensbesef. De gelovige moge dit doel te gering achten, wij hechten er aan niet boven onze macht te reiken, de straffen risikerend die een machtsbegerige eschatologie (leer omtrent de laatste dingen) zulke weinig volgzaam geesten in uitzicht stelt.

Het is merkwaardig dat overtuigde kerkmensen nog altijd kriebelig worden als ze een humanist zien aankomen. Dat is nl. niet zo vanzelfsprekend, want wie de cultuurgeschiedenis van het christendom kent, weet dat humanisme in vroeger eeuwen allerm minst gelijk stond

met afvalligheid. Er hebben zelfs humanisten op de stoel van Petrus gezeten. Het doel van de Renaissance, waarvan het humanisme de voorname stroming was, is geweest een synthese te vinden tussen Oudheid en Openbaring ten bate van de kerk. Dat dit na de helft van de 15de eeuw meer en meer is losgelaten, is niet een gevolg van de rebelse geest der humanisten, maar van het feit dat men, aanvankelijk in Italië, later ook aan de overzijde van de Alpen, de scheppende mens ontdekt heeft, waardoor een proces van emancipatie in gang werd gezet, dat door de Verlichting en de Franse revolutie nieuwe vaart kreeg in een tempo dat de kerk, van nature conservatrice van het verleden, onmogelijk kon bijhouden. Grote humanisten als Petrarca, Erasmus en Descartes bleven ondanks hun kritische geest binnen de kerkelijke grenzen. Maar het denken heeft zich sindsdien zo zeer uit alle gezagsverhoudingen los gemaakt en het wetenschappelijk bijbelonderzoek heeft zoveel weerleggende feiten aan het licht gebracht, dat een loslaten van het christendom voor de mens van deze tijd nauwelijks meer een revolutionaire daad is, maar veeleer de erkenning van het niveau waarop de mensheid op weg naar geestelijke vrijmaking is aangeland.

In de wereld van straalvliegtuigen, computers en atoomenergie worden aan het menselijk vermogen dermate wijde perspectieven getoond, dat de kerk, zelfs al bleef zij permanent in concilie bijeen en werd de oecumene terstond een feit, bij benadering niet de geestelijke middelen kan opbrengen om de spanningen met het verleden dat zij vertegenwoordigt te overbruggen.

Maar zij die de hovaardij veroordeelt kan gerust zijn. Ook op het gebied der natuurwetenschappen, waarop onze kennis haar grootste triomfen viert, worden wij gedwongen tot de

erkenning dat wij onderworpen zijn aan de fundamentele beperktheid van ons eigen wezen. Vandaar dat wij ook geneigd zijn t.a.v. een onderwerp als de dood de betrekkelijkheid van ons kenvermogen te aanvaarden. De kerk noemt dit „geestelijk relativisme” en „een luxe houding voor mensen die aan de kant staan”. Het christendom wil daar bovenuit, zegt zij, ofschoon de ervaring van eeuwen haar toch geleerd moest hebben dat men zelfs met bidden en meditatie geen deuren kan forceren waarvan de sleutel niet binnen ons bereik ligt.

Neen, de humanist, voorzichtig en bescheiden wandelaar in de tuin der kennis, is geen agressieve vijand van de kerk. Zijn buitenkerkelijkheid berust op de overtuiging dat haar leer geen wezenlijke waarden bevat die hij niet elders ook kan vinden in een vorm welke hem meer aanspreekt. Schoonheidsminnaar als hij, mede op historische gronden, zich zijn renaissancestisch verleden herinnerend, nu eenmaal is, geniet hij van haar kunst. De monumentale vormenrijkdom waarin de kathedraal het middeleeuwse wereldbeeld afstraalt, de innigheid en de extase van haar poëzie, de schatten der toonkunst met Bach als het onbetwiste hoogtepunt, zij wekken in hem een geestdrift die hij ervaart als de bevleugeling waardoor de ziel één wordt met haar grond. Haar strijd om vernieuwing volgt hij als een cultuurverschijnsel dat onder de vervlakkende invloed van de welvaart weinig kansen maakt. Met hun formuleringen van waarheid kunnen kerk en humanisme elkaar beter uit de buurt blijven. En wat de eeuwigheid betreft: als de verwachting uitkomt van Jean Rostand, die betoogt dat de mensheid ten ondergang gedoemd is zoals eertijds de dinosauriërs en andere reuzen van de voortijd, dan zal van alle menselijke beschaving, van alle filosofieën, ideeën en godsdiensten niets overblijven. Het zou tragi-komisch zijn als de lach die daarover wellicht door het universum zou klinken, diegenen gold die met alle geweld het laatste woord wilden hebben.

Andries Coster

Groet een vriend en help een kind

Lezingen voor de radio

zo. 25 okt.: VARA 9.45 uur; mevr. G. Reddingius-Swart: „Alleen, maar niet eenzaam”.

zo. 1 nov.: VARA 9.45 uur; G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

zo. 8 nov.: VARA 9.45 uur; mej. J. J. Th. ten Broecke Hoekstra: „Verantwoordelijkheid”.

Mens en Wereld verschijnt om de veertien dagen

Redactie: Mevr. I. M. A. Donker-Rutgers, dr. H. Bongers, prof. dr. J. C. Brandt Corstius, H. P. Danz, R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof, P. W. van der Vliet.

Tijdelijk Redactiesecretaris:
H. P. Danz, Mathenesserlaan 158b
Rotterdam-2, telefoon 25 26 45

Administratie, abonnementen en advertenties:
Oudegracht 152, Utrecht,
telefoon 1 01 63; postgiro 30 49 60 t.n.v.
Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag

Abonnementenprijs voor leden van humanistische organisaties f 5,— per jaar, voor niet-leden f 7,50, buitenland f 8,—; losse nummers f 0,30.

De lichamelijke en geestelijke gezondheid van ons en onze kinderen heeft steeds onze volle aandacht. Maar hoe is het gesteld met onze belangstelling voor het welzijn van de honderden miljoenen mensen op deze wereld, die géén deel hebben aan onze Westerse welvaart en beschaving? Het zijn de mensen, die leven in onderontwikkelde streken, waar ziekte en ondervoeding dagelijks slachtoffers maken en waar vooral kinderen (het meest kwetsbaar) door verwaarlozing nood en gebrek lijden.

Er is een organisatie, die zich dag in dag uit beijert voor de verbetering van de levensomstandigheden van deze kinderen: UNICEF, het Kinderfonds van de Verenigde Naties. UNICEF voorziet meer dan honderd landen van medicijnen, gezondheidscentra en voedsel. Het Kinderfonds bekostigt de opleiding van inheemsen tot medisch personeel, het steunt voedingsprogramma's, massacampagnes tegen volksziekten en doet onnoemelijk veel meer.

Wij hier in Nederland kunnen aan dit werk een bescheiden bijdrage leveren door nieuwjaarskaarten te kopen, waarvan de opbrengst aan het Kinderfonds ten goede komt. Kunstenaars van naam uit alle delen van de wereld hebben hiervoor belangeloos ontwerpen aan het Kinderfonds afgestaan.

Men kan dit jaar kiezen uit maar liefst vijftien verschillende — bijzonder kleurrijke — series. Alle series kosten vier gulden per doosje van tien kaarten (met enveloppen). Ze zijn verkrijgbaar met en zonder nieuwjaarswensen in de vijf officiële talen van de Verenigde Naties.

Zij, die er belangstelling voor hebben, kun-

nen een gekleurde folder van alle kaarten en een zwart-witfolder van kaarten uit voorgaande jaren gratis verkrijgen bij het Nederlands Comité UNICEF, Bankstraat 128, postbus 1857, Den Haag (telefoon 070 - 54 58 09). Wie tijdig bestelt heeft het voordeel, dat er nog ruim keus is.

Laat uw belangstelling voor de volksgezondheid internationaal zijn: groet uw vrienden bij de jaarwisseling met een UNICEF-kaart. U helpt dan UNICEF's zorgenkinderen.

Kroniek van het internationale gebeuren

Wanneer wij vernemen van de geboorte van een nieuwe natie, zijn wij onmiddellijk geneigd te denken aan een vroegere kolonie in Afrika die de onafhankelijkheid verwierf. Maar iets geheel anders wordt bedoeld als het demografisch jaarboek van de Verenigde Naties constateert dat de volkerengemeenschap zich ieder jaar uitbreidt met ongeveer 63 miljoen nieuwe wereldburgers. Een dergelijk aantal is het equivalent van de bevolkingen van Frankrijk, Nederland en Noorwegen bijeen.

Als wij ons bedenken met welke problemen het gepaard gaat de drie bovengenoemde landen op een dergelijke wijze te besturen dat van een verantwoord sociaal-economisch beleid sprake is, dan mag het ons niet verwonderen dat een wereldbevolkingsaanwas van evenveel mensen als er in deze drie landen wonen, minstens zulke grote problemen met zich meebrengt. Minstens, omdat juist een groot deel van die aanwas plaats heeft in landen die nog niet over die historisch gegroeide verworvenheden bezitten als de eerder genoemde drie. Mauretanië in Noord-Afrika b.v. heeft een groeipercentage van 5,1 % wat betreft het aantal inwoners. In Zuid-Amerika en Zuid-Oost Azië is dit gemiddeld 2,7 %, in de Verenigde Staten 1,6 % en in Europa 0,9 %.

Bij een dergelijke vermeerdering van de wereldbevolking kan de, dank zij research en technische vooruitgang zich snel ontwikkelende voedselproductie nog slechts gelijke tred houden met het aantal consumenten. Van enige werkelijke bestrijding van de hongersnood in twee-derde van de wereld is dan nog geen sprake.

In het tienjarenplan van de Verenigde Naties is om de economieën in de ontwikkelingslanden per jaar met vijf procent in omvang te doen toenemen – zo noodzakelijk om de kloof tussen rijk en arm in de wereld te overbruggen – een bedrag gecijferd van 275 biljoen gulden. Maar als de bevolkingsgroei in een aantal van deze landen het groeipercentage van de nationale economie nog overtreft, dan zal geen cent van die 275 biljoen effectief blijken. Daarom zijn de onlangs door de volkerenorganisatie gepubliceerde cijfers over de wereldbevolkingsgroei frontpaginanieuws, en vormen zij tegelijkertijd het grootste vraagstuk van deze tijd.

Vredesatomen

De ontwapeningsconferentie in Genève die nu al jaren bezig is een oplossing te vinden voor het bewapeningsvraagstuk, en daarmee impliciet een formule om de produktie van atoomwapens te beperken, verkeert nog steeds in het slop van de tegenover elkaar staande meningen, en een wederzijds wantrouwen.

Maar de levendige discussies die vorige maand op een andere conferentie in Genève plaats hadden hebben in ieder geval duidelijk gemaakt dat meer vooruitgang is geboekt op het gebied van de vreedzame toepassing der kernenergie. Hoeveel werd verricht om de meest elementaire kracht in de natuur toe te passen voor het welzijn, niet de vernietiging, van de mensheid, vormde het onderwerp van de rapporten waarover 3500 wetenschapsmensen en waarnemers van beide zijden van het ijzeren gordijn, zich onder auspiciën van de Verenigde Naties, hebben gebogen.

Er zijn in de wereld reeds 36 atoomcentrales in werking, terwijl dertig andere in aanbouw zijn. Daarnaast worden nog ruim tweehonderd proef- en onderzoeksreactoren gebruikt bij het wetenschappelijk onderzoek. Ook is de kernenergie al lang geen zaak meer van alleen de grote mogendheden. Ook de kleinste landen in West-Europa, maar ook Japan, India en Israël b.v. houden er zich mee bezig.

De conferentie was reeds de derde die over

dit onderwerp door de Verenigde Naties was georganiseerd. De eerste in 1955 kon, aldus de Russische voorzitter Wasily Emelyanow (geestelijk vader van de Spoetnik), de mogelijkheden van een vreedzaam gebruik der kernenergie aantonen. Dat was toen al een heel ding, toen de gehele kernenergie nog pas in haar kinderschoenen stond. De tweede, die in 1958 werd georganiseerd, leverde reeds talloze gegevens van praktische aard op. Nu, tijdens het derde congres, is de kernenergie zich aan het ontwikkelen tot een volwassen energiebron, over tien tot vijftien jaar misschien de goedkoopste ter wereld. UNO-secretaris-generaal Oe Thant, die de conferentie opende, sprak zijn hoop uit, tegelijkertijd ook de noodzaak, dat deze energiebron – uiteraard pas op langere termijn – de ontwikkelingslanden dat voordeel gaat brengen dat zij zo node behoeven om ook economisch een volwaardige plaats in te nemen temidden der naties.

Labour wint

Op het moment dat ik dit schrijf is de uitslag van de parlementsverkiezingen in Engeland nog niet geheel bekend, maar Labour heeft een dusdanige voorsprong, dat een meerderheid voor de socialistische van tien tot twintig zetels in het Britse Lagerhuis waarschijnlijk lijkt. Dat zou na 13 jaar opnieuw een socialistische regering in Engeland betekenen.

Anders dan in 1945 hield het verkiezingsprogramma van Labour ditmaal nauwelijks een

feitelijk alternatief in ten aanzien van het beleid dat de conservatieven van plan zeiden te zullen voeren. Er was het punt van de eigen kernmacht al of niet, waarvan iedereen wist dat het door geen van beide partijen zo radikaal kon worden doorgevoerd als dat de leuzen werden gehanteerd, en er was het punt over het zoeken van toenadering tot de EEG, waarbij de socialistische eigenlijk een conservatiever standpunt innamen dan de conservatieven. Maar van grootscheepse nationalisatieplannen was ditmaal geen sprake. Tegenover het meest spectaculaire punt van Labour – het grandiose plan tot modernisering en uitbreiding van het onderwijs – stond een praktisch even verlicht onderwijs-program van torrie-zijde!

Wat bij deze verkiezingen de doorslag moet hebben gegeven is ongetwijfeld het verrassende élan van de labour-leider Harold Wilson, die er een bijna Amerikaanse verkiezingscampagne van heeft gemaakt. Van de in Engeland altijd zo grote invloedsfactor der persoonlijke kandidaten in de distrikten had hij weinig overgelaten. Als men Labour stemde zou men Wilson stemmen!

Dat heeft twee voordelen. In de eerste plaats naar buiten, dat Wilson inderdaad een figuur is die door zijn persoonlijkheid en visie z.g. zwevende kiezers weet te trekken, terwijl daarnaast Labour juist een schrikbarend tekort heeft aan dergelijke mensen; daarnaast intern, dat Wilson een dusdanig gezag heeft verworven, dat hij ook werkelijk de allesbeslissende leiding in een toekomstige Labour-regering zal hebben. Hetgeen ons heilzaam voorkomt voor de ontwikkeling van Engeland en de gehele internationale politiek.

R. B.

IK denk er ZO over

Nog eens: humanisme en spiritisme

Naar aanleiding van het stukje van de heer Van Royen in M. en W. nr. 17 wil ik mij even mengen in het koor van 's heren v. R.'s opposanten.

Volgens de heer Van R. is de hypothese van een astraal lichaam onaannemelijk omdat deze strijdig zou zijn met de gangbare wetenschappelijke opvattingen. M.i. is dit een onwetenschappelijk standpunt. Als hypothese is niets onaannemelijk, doch moet de gangbare wetenschappelijke opvatting gewijzigd worden wanneer door toetsend onderzoek de daarmee strijdige hypothese als waarschijnlijk juist moet worden beschouwd.

Overigens behoeft misschien noch deze hypothese noch de gangbare wetenschappelijke opvatting waarnaar de heer Van R. verwijst te worden prijsgegeven. Van wijlen Felix Ortt verscheen vele jaren geleden een studie, getiteld „Psychat-energetisch monisme”, waarin een voor mijn gevoel geslaagde poging wordt gedaan deze beide te verzoenen.

Dat het spiritisme zulk een groot gevaar voor de geestelijke gezondheid zou vormen vermag ik niet in te zien. Misschien is het juist voor

hen wier geestelijke gezondheid labiel is, zoals ook de positie van kassier niet de optimale werkring vormt voor iemand die moeite heeft met de onderscheiding tussen het mijn en het dijn. Maar dat men het onderzoek van dit terrein achterwege zou moeten laten omdat sommigen het beter niet kunnen betreden, lijkt mij wetenschappelijk al even afkeurenswaardig.

In tegenstelling met de heer Van R. heb ik vele séances meegemaakt en lange tijd geëxperimenteerd op parapsychologisch gebied. Daarbij heeft mijn kritische zin en nuchterheid mij nimmer verlaten. Ik zou liegen als ik beweerde dat de banaliteiten en onbenulligheden die de „geesten” ten beste gaven uitgingen boven die van de nog niet gestorven medemensen uit mijn omgeving. Maar anderzijds heb ik aanwijzingen voor een voortleven van de menselijke persoonlijkheid gekregen die ik alleen op een zeer gekunstelde wijze en ingewikkeld kronkelige redenering in overeenstemming kan brengen met de opvatting dat dood dood is. Daarom acht ik het aanvaarden van dit laatste als axioma onwetenschappelijk.

W. J. van Renssen

‘Door de eeuwen trouw’ verdient onze steun

In zijn rubriek „Kritisch Allerlei” van 26 september noemt de heer De la Rie Soumokil „een slachtoffer van de omstandigheden”, omstandigheden, waarvoor wij Nederlanders wel degelijk een zekere verantwoordelijkheid dragen”. Verder noemt hij de stichting „Door de Eeuwen Trouw” „een reactionair groepje”. Tenslotte acht hij de uitspraak van de heer A. Kamsteeg op het laatste congres van D.d.E.T. typerend

voor deze groep: „Het is hier te doen om een strijd tegen de wetteloosheid en voor de handhaving van de ordeningen Gods”. „De stichting blijft de beginselen van eeuwen geleden trouw” – aldus de heer De la Rie.

1. Wat de eerste opmerking betreft: de heer Soumokil is niet het slachtoffer van de omstandigheden, maar van het onrecht, dat door de republiek Indonesia aan het volk van Ambon

is aangedaan. Ofschoon Ambon recht had op zelfbeschikking, heeft de republiek Ambon veroverd. Nederland heeft destijds dit recht op zelfbeschikking gegarandeerd, maar geen vinger uitgestoken voor de Ambonese vrijheidsstrijders. Dr. Soumokil is dus het slachtoffer van het *actieve* onrecht der republiek en van het *passieve* onrecht van Nederland.

2. Als lid van „Door de Eeuwen Trouw” ben ik dus reactionair volgens de heer De la Rie. Is iemand, die medelijdt met de Ambonezen, daardoor reactionair? Ik begrijp deze redeneertrant niet.

3. Wanneer de blijkbaar rechtzinnige heer

Om de maagdelijkheid

In „Mens en Wereld” no. 14, 1964, lanceert onze „kritische redacteur”, na weergave van een advertentie die volgens „De Groene” heden ten dage in een Japanse krant schijnt te zijn geplaatst en waarin „namaak-maagdenvliezen” zouden worden aangeboden, de volgende uitspraak: „Zouden we dan maar niet liever afspreken, dat die maagdelijkheid er niet zo veel meer toe doet, dat onze moraal in dat opzicht grondig veranderd is?”

Veel liever had ik als conclusie in ons humanistisch blad gelezen: „Zouden wij deze Japanners er maar niet op wijzen, dat onze moraal in dat opzicht grondig aan het veranderen is, zo, dat de betreffende meisjes hun waardigheid geen geweld meer hoeven aan te doen en zij thans gelukkig niet meer hun huwelijk met bedriegerijen behoeven te beginnen?” Want kan ik het met het tweede deel van zijn uitspraak van harte eens zijn, het eerste deel van de alinea lijkt mij toch te simpel. Immers, de natuur is nu eenmaal zo, dat het verlies van de maagdelijkheid in vele gevallen de „winst” van een zuigeling meebrengt. En hebben de jonge vrouwen (het zou te veel plaatsruimte vragen als ik ook de mannen hierbij betrok) hun grote verantwoordelijkheid niet te beseffen tegenover de verwekte levens?

En hebben we niet juist in een artikel van dr. Wibaut kunnen lezen, dat prof. Muntendam in het Tijdschrift voor Geneeskunde publiceert hoe groot de toeneming van geslachtsziekten is en dat zeer velen der aangetasten tot de zeer jonge leeftijdsklassen behoren? (Prof. M. wijst voor Amerika op een algehele toename voor 1961/62 van 9%, maar in de leeftijdsgroep van 15-19-jarigen is die toename 100%). En al hebben wij voor Nederland zulke preciese gegevens niet, prof. M. meent, dat ook bij ons de toestand zeer bedenkelijk is en dat zonder meer van een bedreiging van de volksgezondheid gesproken mag worden. Is ook dit niet een keerzijde van de medaille? U ziet, ik blijf angstvallig op zakelijk, nuchter terrein – de ethische kant is zo persoonlijk –.

Is het ook voor onze redacteur niet een enorm probleem, hoe men de drang tot en de beleving van het seksuele kan doen samengaan met de remmende factor die de natuur zelve aan deze beleving verbindt? Praat me in dit verband niet van voorbehoedsmiddelen, want wij allen zien om ons heen de vele kindertjes die „desondanks” ter wereld kwamen, zowel in als buiten de huwelijken. En om die kinderen gaat het mij – ik meen te weten, dat de psychologie allang bewezen heeft, hoe vaak een kind zonder vader in het nadeel is, helaas ook nog maatschappelijk (maar die dwaasheid is gelukkig aan het voorbijgaan), maar zeker geestelijk, met alle extra moeilijkheden voor zijn later leven. Trouwens, menig kind houdt in zulke omstandigheden zelfs de moeder niet over en hoeveel ongehuwde moeders worden zelf na zo’n ingrijpend voorval in hun leven niet stuurloos?

Kortom, U begrijpt het wel, geachte redacteur: ik vind het naar buiten brengen van Uw

Kamsteeg het begrip „gerechtigheid” op calvinistische wijze omschrijft, dan is dat zijn goed recht en ik reik hem de broederhand. Want we bedoelen in wezen hetzelfde. Ja, dat waren beginselen van *eeuwen geleden*, maar deze rechtsbeginselen zijn *heden en in de toekomst* evenzeer van kracht. Het recht is van alle tijden.

Ik vind het bedroevend, dat de heer De la Rie de spot drijft met landgenoten, onder wie ook een aantal humanisten, die onze Ambon-nese broeders willen steunen in hun zware strijd voor een vrij Ambon. Ik hoop, dat vele humanisten lid worden van de „reactionaire” stichting „Door de Eeuwen Trouw”. P. D. van Roijen

mening zonder verdere toelichting uiterst gevaarlijk voor onze jeugd. Gebrek aan plaatsruimte, waardoor Uw commentaar zo summier moet blijven, mag hier zeker niet als excuus gelden.

Amsterdam.

W. C. van der Reijden-Hemerik.

De drukte op onze wegen en in de steden neemt met de dag toe, ondanks het feit dat toenemend aantal auto's, scooters en bromfietsen schijnbaar onvermijdelijk leidt tot een steeds groter aantal ongelukken. Die ongelukken worden ook steeds gruwelijker naarmate de snelheid toeneemt. Het aantal doden stijgt niet alleen, maar het aantal voor het leven gekwetsten stijgt zo mogelijk nog sneller. Niettemin verandert onze reis- en misschien wel onze levensgewoonte, zodra zo'n vervoermiddel binnen ons bereik komt. Onze „moraal” wordt steeds duidelijker en steeds openlijker, dat we liever lui dan moe zijn, en wij schaffen ons dus zo'n ding aan, zodra wij ons dat kunnen veroorloven (sommigen zelfs al eerder). De verschrikkelijke gevaren waaraan wij ons daarmee blootstellen schijnen niet te tellen; wij nemen ze op de koop toe, want ze behoren bij onze veranderde „moraal”. En nu staat er niemand op om te beweren dat wij maar terug moeten naar de diligence of de trekschuit om die gevaren te bezweren.

Waarom, zo vraag ik mij af, gebeurt dat ten aanzien van onze veranderde moraal op seksueel gebied dan wel? Als de gevaren hier zo groot zijn (en niemand zal ze willen ontkennen, want de toeneming van de geslachtsziekten en van het aantal onechte kinderen zijn gruwelijke feiten), wat is dan de oplossing? Ook mevrouw Van der Reijden wil, als ik haar goed begrijp, niet de klok terugdraaien en een victoriaanse moraal prediken, want die Japanse meisjes „behoeven gelukkig hun huwelijk niet meer met bedriegerijen te beginnen”. Welnu, als dat niet hoeft, moet de veranderde moraal dus geaccepteerd zijn, ook „officieel” en niet alleen maar stilzwijgend. Die nieuwe moraal houdt in (en dat houd ik vol, want ik vind het geen zin hebben daar doekjes om te winden), dat de maagdelijkheid er niet zo veel meer toe doet. Dat te verkondigen betekent op zichzelf nog niet, dat u nu maar logisch moet vinden, dat uw zoon of dochter met Jan en alleman naar bed gaat. U hebt het recht (meer nog de plicht) hem of haar op de gevaren van die andere moraal te wijzen, maar dat ging uiteraard het bestek van mijn rubriekje te buiten. Als u het mij vraagt, zou ik tegen die Jan, als die op dat moment de enige ware is, niet zo'n bezwaar hebben, tegen die alleman wel. Maar daar kunt u anders over denken; waar het om gaat is, dat wij, nu dat eenmaal een feit is, ook moeten durven zeggen, dat onze moraal niet meer die van onze voorouders, zelfs in vele gevallen niet meer die van onze ouders is. Het zwijgen daarover werkt schijnheiligheid als die in Japan in de hand en leert ook onze jeugd niet met de gevaren van deze tijd te leven.

dLR.

leven sverz ekering op index benad ering basis

Aurora

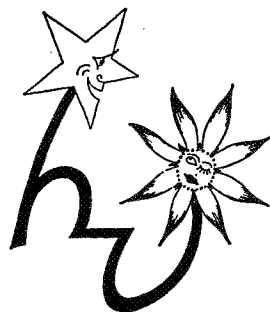
Zend mij vrijblijvend alle inlichtingen over uw Index-Benaderingspolis.

NAAM:

ADRES:

WOONPL:

(In open envelop, gefrankeerd met 5 cts postzegel, zenden aan:
N.V. Levensverzekering Maatschappij
AURORA, Stadhouderskade 1a, A'dam).

„Zou De Ark geen geschikt radioschip zijn?”

Ook de buitenkerkelijke leden van de Partij van de Arbeid hebben een organisatorisch centrum nodig

DE HUMANISTISCHE WERKGEMEENSCHAP is dit centrum!

Het orgaan van de H.W.G. is het maandblad

„VERNIEUWING” onder redactie van Karel Timmerman

Abonnementsprijs f 1,75 per jaar

Een proefnummer wordt U gaarne toegezonden door het Secretariaat
Haagweg 210, Leiden

ANNONCES

Eenvoudige serieuze man (kl. postuur) met beh. ink. en met woning op nette stand in een middelgrote gem. in Geld., zoekt huishoudster. Leeftijd 50-60 jr. Huwelijk eventueel niet uitgesloten.

Brieven onder MW nr. 135 a.h. bureau van dit blad.

Echtp. natuurliefh. i.b.v. auto en gr. caravan, man directeur venn. zoekt vriendsch. contact met besch. en ontw. echtp. 50-60 jr. voor wederzijds bezoek, gezellig samenzijn, gedachtenwisseling, bezoek theater, concert etc. voor weekends, vakanties enz.

Brieven onder MW nr. 136 a.h. bureau van dit blad.

Jonge vrouw, 40 jaar, alg. ontw. en veelzijdig geïnteresseerd, met dochtertje van 1 jaar, zoekt contact met serieuze man, kinderen geen bezwaar. Volstrekte discretie verzekerd.

Brieven onder MW nr. 137 a.h. bureau van dit blad.

Dame, lerares N.O., 55 jr., eigen auto, zoekt kennismaking met besch. algem. ontw. heer van ongev. gelijke leeftijd met het doel de weekends gezellig door te brengen.

Brieven onder MW nr. 138 a.h. bureau van dit blad.

„Opvoeding op het gebied der sexualiteit”

geschreven door Prof. Dr. A. C. Drogendijk, P. J. F. Dupuis (arts), Prof. Dr. Ir A. F. van Leeuwen S.J., A. G. van Omme (arts), J. Reehorst, P. W. van der Vliet, Dr. J. J. A. Vollebergh, Prof. Dr. H. R. Wijngaarden, Dr. R. Zijlstra. (Uitgave N.G.C.).

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door storting en overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond Utrecht, met op het strookje de vermelding N.G.C. nr. 22.

BEZITSVORMING

samengesteld door Dr. W. Albeda, Dr. A. van Biemen, Ir. G. J. Braat, Drs. H. J. D. Dieters, Drs. J. M. Th. Loeffen, Dr. E. Nordlohne, Drs. A. W. H. J. Quaadvlieg, J. Reehorst en Drs. J. M. den Uyl.

Uitgave Nederlands Gesprek Centrum.

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door overschrijving van f 1,50 op postrekening nr. 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht, met op het strookje de vermelding: N.G.C. no. 27.

„VERANDEREND LEVENSEBESEF”

samengesteld door Mevr. Hella S. Haasse, Ds. E. van Bruggen, Prof. Dr. H. Freudenthal, Prof. Dr. T. T. ten Have, Ds. S. J. Popma, J. Reehorst, Dr. C. Scharff O.S.A. en Prof. Dr. R. Schippers.

Uitgave Nederlands Gesprek Centrum.

Verkrijgbaar bij het Centraal Bureau, bij voorkeur door storting en overschrijving van f 1,50 op postrekening 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond Utrecht, met op het strookje de vermelding N.G.C. nr. 28.

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

voor wetenschap en cultuur,

wil een blad zijn voor de verdieping van de humanistische overtuiging

Redactie:

Prof. Mr. A. D. Belinfante, Prof. Dr. J. C. Brandt Corstius,

Prof. Dr. H. Freudenthal, Drs. F. P. Huygens,

Prof. Dr. B. W. Schaper, Dr. P. Thoenes en

Prof. Dr. Libbe van der Wal

Abonnementsprijs:

f 9.50 per jaar (voor donateurs en contribuanten van Socrates en voor studenten f 8.— per jaar).

Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

HUMANISTISCHE STICHTING

SOCRATES

Oudegracht 152, Utrecht

Giro 582293

HET HUMANISTISCH VERBOND

Overweegt tot aanstelling over te gaan van een medewerker, die belast zal worden met de verdere uitbreiding van werkzaamheden op het terrein van geestelijke hulpverlening, speciaal voor

het IJmond-Gebied

Leeftijd 30-40 jaar, middelbare opleiding, Sociale Academie of gelijkwaardige ontwikkeling.

Salarisgrenzen f 8.800,— f 13.200,— Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Met de hand geschreven sollicitaties (geen ballpoint) met uitvoerige inlichtingen over levensloop, ervaring, belangstelling enz. te richten aan het

Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond
Oudegracht 152, Utrecht.

MENS EN KOSMOS

Gewijd aan de studie van godsdienst, wijsbegeerte en wetenschap met hun grensgebieden, onder redactie van J. M. Hondius, Dr. H. Groot, Mr. N. Kluwer, P. Krug en Dr. D. H. Prins.

Abonnementsprijs f 15,— per jaar (6 nummers). Losse nummers f 2,50.

Vraagt toezending gratis proefnummer en catalogus van uitgaven op geestelijk gebied bij de uitgever N. KLUWER-DEVENTER.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 30 cent aan postzegels insluiten.